

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
De heer ir. J.F. Rummenie
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 7 juli 2025

betreft Europese voorstel tot wijziging van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad wat betreft de beschermingsstatus van de wolf (*Canis lupus*)

ons kenmerk 177619

Geachte heer Rummenie,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 28 mei 2025 met antwoorden op de vragen over het Europese voorstel tot wijziging van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad wat betreft de beschermingsstatus van de wolf (*Canis lupus*) en het bijbehorende BNC-fiche.¹ De leden van de fracties van de **BBB** en van de fracties van de **PvdD**, **GroenLinks-PvdA**, **SP** en **Volt** gezamenlijk hebben een aantal vervolgvragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Wolfwerende rasters

U geeft aan dat een barrière die wel door de wolf maar niet door de gehouden dieren gepasseerd kan worden tot een onwenselijke situatie leidt. Kunt u dit verder toelichten in het licht van de incidenten in Boijl² en Wapse³ waar wolven wel binnen wisten te treden door wolfwerende rasters? Blijken deze raster hier in de praktijk een "barrière die wel door de wolf maar niet door de gehouden dieren gepasseerd kan worden" te zijn? Hoe verhouden deze incidenten zich tot de door u aangevoerde 'praktijkervaringen'?

Langetermijneffect op wolfgedrag

Bestaat er binnen uw ministerie of bij uw kennisinstellingen (zoals WUR of BIJ12) gedragswetenschappelijk onderzoek naar de mogelijkheid dat wolven bij herhaald succes binnen rasters afwijkend, risicovoller gedrag gaan vertonen (bijvoorbeeld herhaald terugkeren en "surplus killing")?

Kosten-batenanalyse en subsidiemogelijkheden

Wordt overwogen om een landelijke kosten-batenanalyse op te stellen van de inzet van wolfwerende rasters versus alternatieve maatregelen, inclusief arbeidsintensiteit, sabotagegevoeligheid en onderhoudslast? Wordt er gewerkt aan een centrale subsidieregeling (in plaats van provinciale versnippering) om de investeringen eerlijker te verdelen?

¹ Kamerstukken I 2024/25, 33576, AK.

² [Wolfaanval in Boijl ondanks wolfwerend raster dat boven normen uitkomt - RTV Drenthe](#)

³ [Wolf kruipt door wolfwerend raster in Wapse: 'Hij stapte tussen de stroomdraden door' - RTV Drenthe](#)

datum 7 juli 2025
ons kenmerk 177619
blad 2

Wettelijke normering van 'voldoende bescherming'

Wordt in de uitwerking van de open norm (artikel 1.6 Besluit houders van dieren) expliciet vastgelegd wanneer een veehouder aan zijn wettelijke zorgplicht heeft voldaan, ook in gevallen waarin fysieke of sociale omstandigheden plaatsing van wolfwerende rasters onmogelijk maken?

Aansprakelijkheid bij sabotage of externe verstoring

Op welke wijze zal in de toekomstige regelgeving rekening gehouden worden met aantoonbare sabotage of verstoring van wolfwerende voorzieningen door derden, zoals recreanten of dierenactivisten? Wordt hier gedacht aan een vrijwaringsbepaling voor dierhouders?

Plaatsingscriteria nabij openbare routes

Kunt u toezeggen dat bij plaatsing van wolfwerende rasters langs openbare paden (zoals klompenpaden, fietsroutes, speelzones) de veiligheid van recreanten en kinderen expliciet wordt meegewogen in beleidskeuzes? Worden hier richtlijnen voor ontwikkeld?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD, GroenLinks-PvdA, SP en Volt

Vraag 1

In uw antwoord op de vraag "Op basis van welke technische en wetenschappelijke vooruitgang is het voorstel tot wijziging gebaseerd?", antwoordt u dat de analyse "The situation of the wolf (canis lupus) in the European Union" voor de beantwoording van die vraag is gehanteerd.

Vraag 1a

Kunt u aangeven op welke "technische vooruitgang" die in die analyse is uitgewerkt, het besluit is gegrond? Kunt u dat met citaten onderbouwen?

Vraag 1b

Kunt u aangeven op welke "wetenschappelijke vooruitgang" die in die analyse is uitgewerkt, het besluit is gegrond? Kunt u dat met citaten onderbouwen?

Vraag 1c

Deelt u het oordeel van deze leden dat als in die analyse geen uitwerkingen van "technische en wetenschappelijke vooruitgang" kunnen worden gevonden die voldoende dragend zijn voor het besluit, de wijziging als rechtens gebrekkig en strijdig met de Habitatrichtlijn moet worden geoordeeld?

Vraag 2

De wijziging van de bijlage IV is gerealiseerd door het volgen van het normale wetgevingsproces, waarbij met een gewone meerderheid van stemmen is beslist.

Vraag 2a

Zien deze leden het goed dat niet de bevoegdheid zoals toegekend in artikel 19 van de Habitatrichtlijn, waarvoor een speciale procedure is vastgesteld, is uitgeoefend?

Vraag 2b

Onderschrijft u het oordeel van deze leden dat artikel 19 Habitatrichtlijn specifieke en dwingende voorschriften bevat ter zake van het wijzigingen van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn?

Vraag 2c

Onderschrijft u het oordeel van de leden dat toepassing dient te worden gegeven aan het algemene rechtsbeginsel dat de lex specialis voorgaat boven de lex generalis (zie bijvoorbeeld *HvJ EU*, de

datum 7 juli 2025

ons kenmerk 177619

blad 3

zaken Parlement v Raad C-48/14 en Duitsland v Parlement en Raad C-233/94)? Zo nee, op grond van welke juridische argumenten komt u tot die ontkenning?

Vraag 2d

Als moet worden aangenomen dat het besluit in strijd is met het rechtsbeginsel 'lex generalis derogat legi speciali', dient dan te worden geconcludeerd dat de wijziging als rechtens onverbindend dient te worden aangemerkt?

Vraag 2e

Deelt u het oordeel van deze leden dat in dat geval het beschermingsniveau van de wolf via nationale wetgeving gehandhaafd dient te worden op het niveau overeenkomend met dat welk geldt als de wolf in bijlage IV bij de Habitatrichtlijn is opgenomen?

De leden van de vaste commissie voor LNV zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag **uiterlijk 3 september 2025**.

Hoogachtend,

G.J. Oplaat

Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit